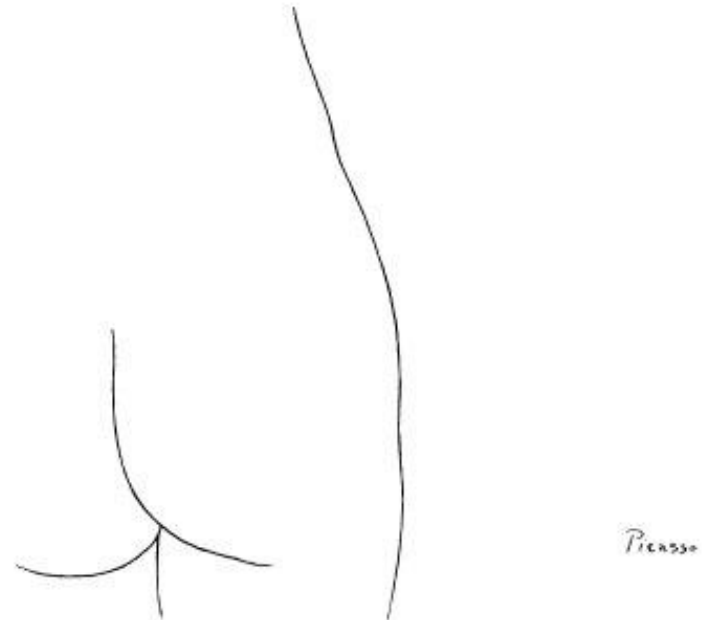

Konur, verkir og ofbeldi

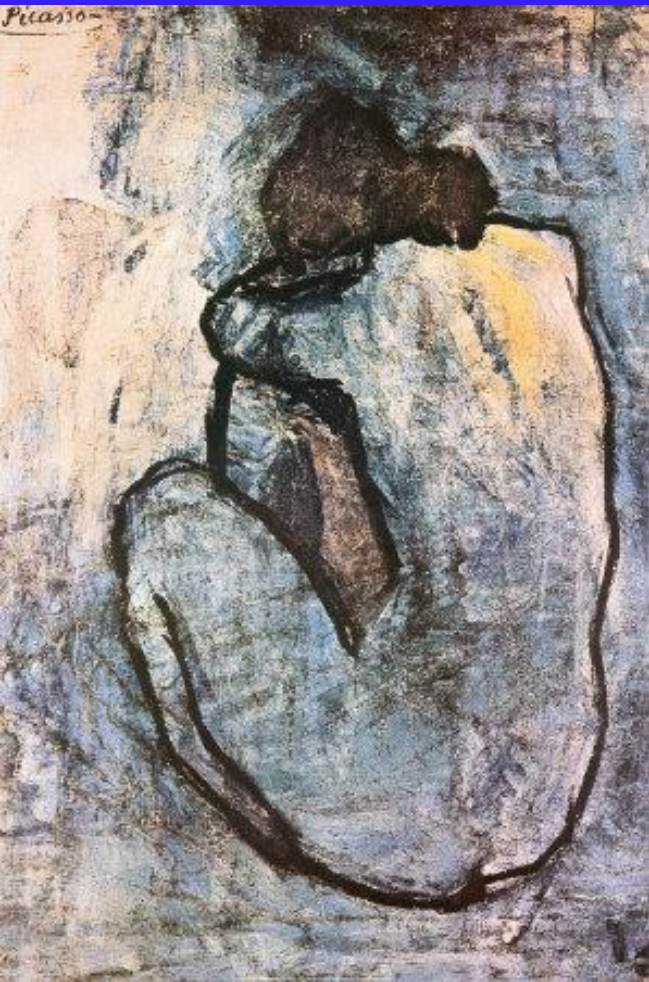

Magnús Ólason, Verkjasviði Reykjalundar

Konur og verkir

- Algengi (prevalence) flestra verkjakvilla er meira hjá konum en körlum †
- Jafnvel þegar undanskildir eru sértækrir kynjaskiptir sjúkdómar, þar með taldur þvagfærasjúkdómar karla og gynecologiskir verkir ‡

† Roger B Fillingim et al. Sex, Gender, and Pain: A Review of Recent Clinical and Experimental Findings. *J of Pain*, Maí 2009, 447-485

‡ Hurley RW et al. Sex, Gender, and Pain: An Overview of a Complex Field. *Anesthesia & Analgesia*, 2008, 309-317

Algengi (prevalence) þráláttra verkja

Rannsókn	Land	Prevalence	Konur	Karlar
Bergman	Svíþjóð	12-mánuðir	38%	31%
Bouhassira	Frakkland	Current	35%	28%
Breivik	Evrópa	6-mánuðir	11%	10%
Gerdle	Svíþjóð	3-mánuðir	59%	48%
Rustoen	Noregur	Current	28%	23%
Smith	Bretland (UK)	Current	52%	49%
Tsang	17 lönd	12-mánuðir	45%	31%
Von Korff	Bandaríkin (US)	12-mánuðir	20%	18%
Wijnhoven	Holland	12-mánuðir	49%	41%

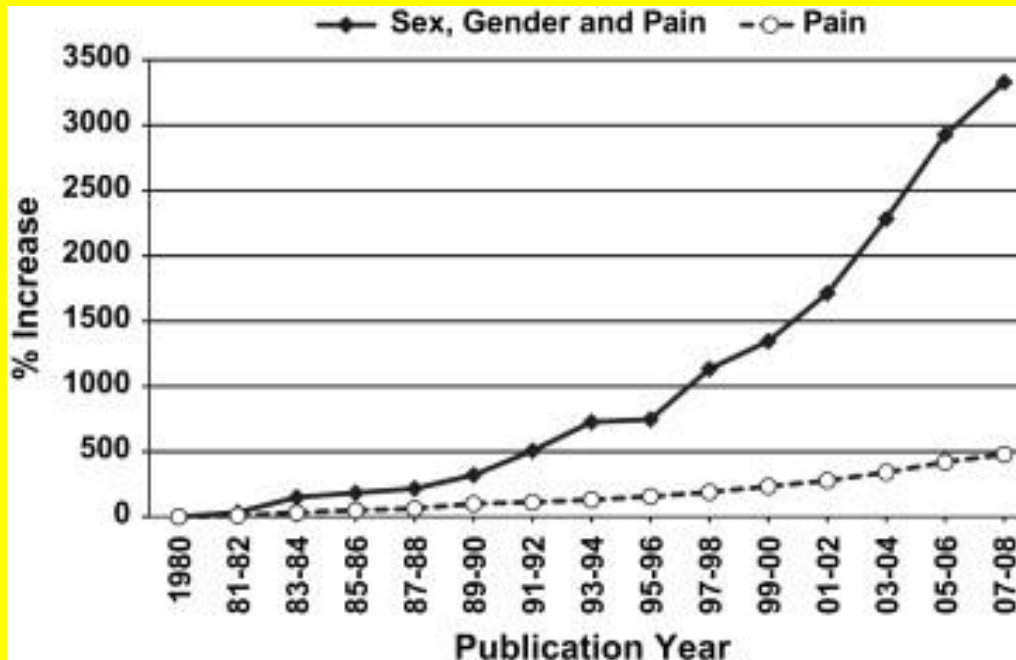
NB. Feitletraðar tölur sýna tölfraeðilega marktækan mun milli kynja

Algengi (prevalence) útbreiddra stoðkerfisverkja

Rannsókn	Land	Prevalence	Konur	Karlar
Bergman	Svíþjóð	Þrálátir	15%	8%
Buskila	Ísrael	Þrálátir	14%	3%
Gerdle	Svíþjóð	1-vika	34%	22%
Hardt	Bandaríkin (US)	1-mánuður	4%	3%
Thomas	Bretland (UK)	1-mánuður	5%	3%
Winjhoven	Holland	current	12%	6%
Winjhoven	Holland	1-ár	20%	11%
Winjhoven	Holland	Þrálátir	4%	1%

NB. Feitletraðar tölur sýna tölfræðilega marktækan mun milli kynja

Meðal prósentuleg aukning í birtum greinum um kynbundna verki á tveggja ár bili frá árinu 1980

Roger B Fillingim et al. J of Pain, 2009,

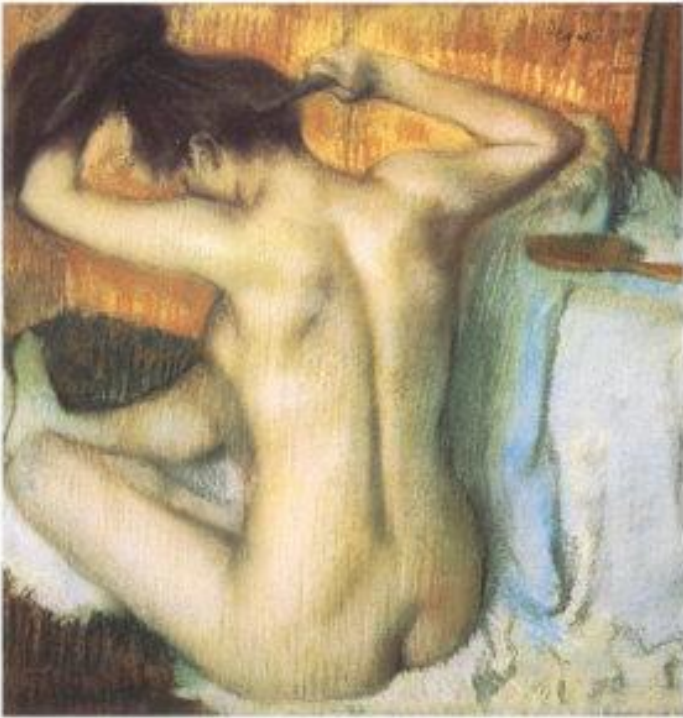
Af hverju að rannsaka kynjamun?

“Við ráðleggjum öllum sem rannsaka verkjavandamál að prófa tilgátur sínar hjá báðum kynjum, eða ef takmarkanir eru fyrir hendi, aðeins hjá konum”

Joel D. Greenspan et al. Studying sex and gender differences in pain and analgesia: A consensus report. Pain, Vol. 132;Supplement 1;November 2007, Pain in Women

Skilgreiningar

- “sex” á við um líffræðilegan mun
  - t.d. krómósóm og kynfæri (male/female)
- “gender” á m.a. við um mismunandi félagslegar aðstæður og
  - það sem er kvenlegt eða karlmannlegt (feminine/masculine)

Greenspan et al. Pain, nov 2007

“Sex”-munur

- Meira algengi (prevalence) margra verkjasjdóma hjá konum ásamt því að sumir verkjakvillar eru ríkjandi hjá körlum gefur til kynna að:
  - (a) mismunandi verkjamekanismar séu til staðar hjá kynjunum
  - (b) mismunandi eða meiri(fleiri) áhættuþættir séu til staðar hjá öðru kyninu

Kynjamunur í mismunandi sjúkdómum

- **Nokkrir (verkja)kvillar sem eru algengari hjá konum**
  - Mígreni
  - Gallsteinar
  - Vefjagigt (fibromyalgia)
  - RSD (Complex regional pain syndrome I)
  - Causalgia (CRPS II)
  - Interstitial cystitis
  - MS
  - RA

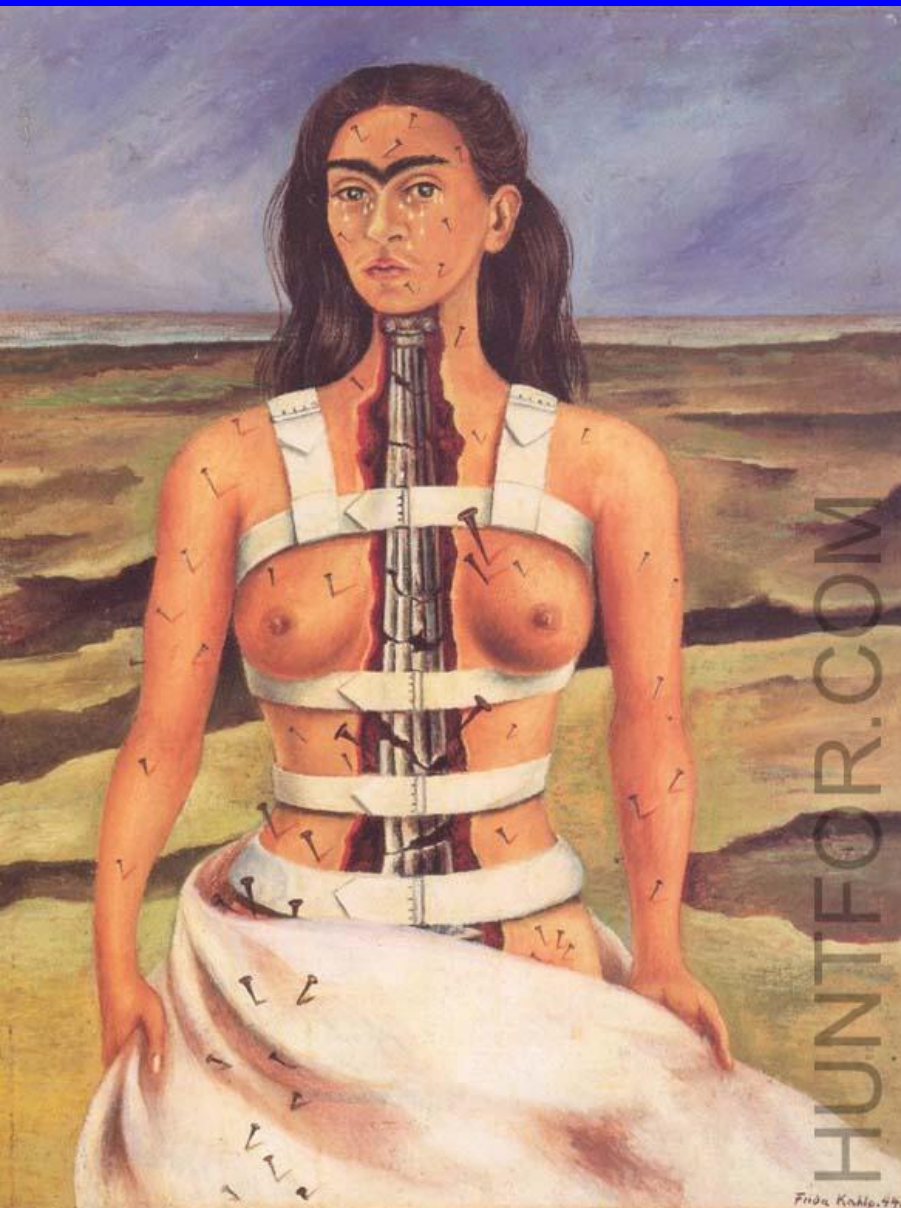
Konur og verkir

- Algengi margra verkjakvilla meðal kvenna eykst um kynþroska og vex upp úr því
- Hluti mismunandi verkjaskvartana meðal fullorðinna skýrist af mismundi spjörun (coping strategies) eftir kynjum (gender) þar sem konur sýna meiri hörmungarhyggju sem aftur speglast í hærra verkjaskori

Greenspan et al. Pain, nov 2007

Konur, ofbeldi og verkir

- Í verkjakvillum sem eru algengari meðal kvenna tengist líkamlegt og kynferðislegt ofbeldi verkjum og geðrænum einkennum
- Það er aukin tíðni verkja í mjaðmagrind hjá konum sem orðið hafa fyrir kynferðislegu ofbeldi

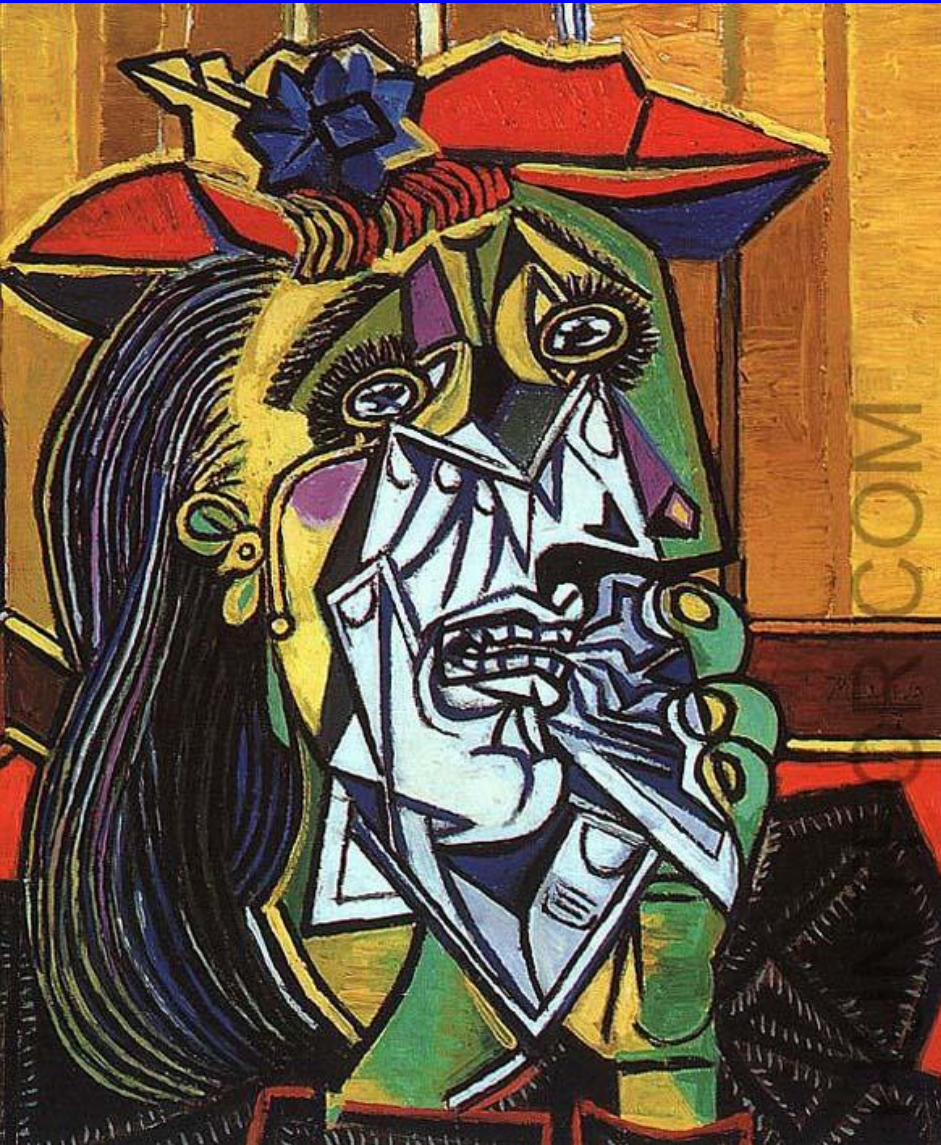
Greenspan et al. Pain, nov 2007

Konur, ofbeldi og verkir

- Hjá 292 konum sem höfðu skilið vegna ofbeldis af hálfu maka (intimate partner violence) voru meir en þriðjungur með verki sem skertu starfsþrek þeirra. Þessar konur höfðu auk þess:
  - Oftar orðið fyrir misnotkun sem börn
  - Oftar orðið fyrir kynferðislegri misnotkun fullorðnar
  - Oftar orðið fyrir alvarlegu ofbeldi af hálfu maka
  - Oftar fengið einkenni áfallastreituröskunar
  - Oftar gert tilraun til sjálfsvígs
  - Oftar með svefntruflanir
  - Oftar atvinnulausar

Konur og verkir

Picasso: Weeping woman

- Konur eiga oftar við andlegt og líkamlegt heilsuleysi að stríða (comorbid mood and physical disorders) og hafa fjölbreyttari líkamlegar kvartanir en karlar. Sérstaklega er kvíði og þunglyndi algengara meðal kvenna.
- Þetta getur haft áhrif á meðferðarárangur.

Greenspan et al. Pain, nov 2007

Konur og verkir

- Konur eru líklegari til að verða öryrkjar en karlar með samskonar verki
- Konur með þráláta verki sækja meiri félagslega aðstoð og stuðning og nota fleiri spjörunaraðferðir (coping strategies) en karlar

Greenspan et al. Pain, nov 2007

The IASP Global Year Against Pain in Women

real women, real pain *

- The International Association for the Study of Pain (IASP) startaði **Global Year Against Pain in Women** þann 15. October 2007
- ... Staðreynd um allan heim og siðferðilegt málefni, nefnilega að konur þjást meira af verkjum en karlar ...
- ... Þetta gæti stafað af því að konur lifa lengur en karlar og gætu þannig verið meira útsettar fyrir verkjum vegna hrörnunarsjúkdóma.

* Editorial, Pain, Vol. 132;November 2007

The IASP Global Year Against Pain in Women*

- Í mörgum löndum er hlutverk kvenna fyrst og fremst móðurhlutverk
- ... konur eru nú vaxandi hluti vinnuafls í heiminum – að minnsta kosti þriðjungur allsstaðar nema í norður Afríku og vestur Asíu
- Menntun er mikilvægur þáttur í bættri heilsu kvenna sem og að bæta aðgengi þeirra að viðeigandi meðferð við verkjum, en **tveir-þriðju allra tæplega níu miljóna ólæsra eru konur**

* Editorial, Pain, Vol. 132; November 2007

The IASP Global Year Against Pain in Women*

- Líkamlegt og kynferðislegt ofbeldi hrjáir miljónir stúlkna og kvenna um heim allan og er skráningu þess verulega ábótavant. Slíkur skortur á skráningu hefur án efa áhrif á skráningu á tíðni verkja.
- Helmingur flóttamanna í heiminum eru stúlkur eða konur, sem eru sérstaklega berskjaldaðar gagnvart kynferðislegu ofbeldi

* **Editorial, Pain, Vol. 132; November 2007**

The IASP Global Year Against Pain in Women*

- Verkir geta haft skelfilegar fjárhagslegar afleiðingar í för með sér fyrir jafnt einstaklinga, fjölskyldur og þjóðfélag.
- Konur í öllum þjóðfélagshópum í öllum heiminum, en sérstaklega í þróunarlöndunum, fá síður viðeigandi meðferð en karlar, vegna samfélagslegra viðmiða, siðvenja, og stefnu stjórnvalda.

* Editorial, Pain, Vol. 132; November 2007

Kynskipt verkjameðferð ?

- Konur gefa upp meiri verki en karlar, á fleiri líkamssvæðum, oftast og lengur.
- Konur gefa ekki aðeins upp meiri geðræn einkenni, heldur nota þær einnig meira tilfinninga-miðaðar lausnir sem mögulega er ekki eins árangursríkt þegar til lengdar lætur

Edmund Keogh , Lance M. McCracken and Christopher Eccleston. Do men and women differ in their response to interdisciplinary chronic pain management? Pain, vol 114, mars 2005; Pages 37-46

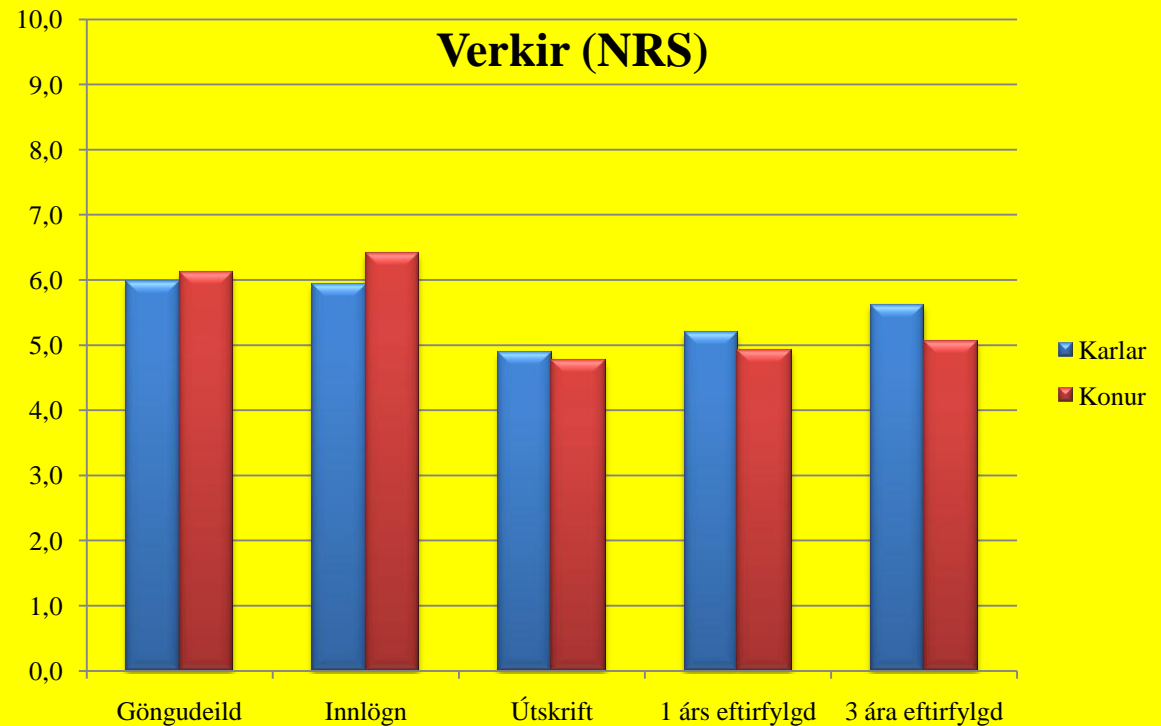
Kynskipt verkjameðferð ?

- Fram hafa komið rannsóknarniðurstöður sem benda til að um kynjamun geti verið ræða hvað varðar verkjastillingu ákveðinna lyfja
- Það getur einnig verið munur á árangri annarra meðferðaleiða en lyfja hjá körlum og konum
- Það hefur því mikið klínískt vægi ef kynferði getur ráðið einhverju um að sjá fyrir árangur þverfaglegrar verkjameðferðar

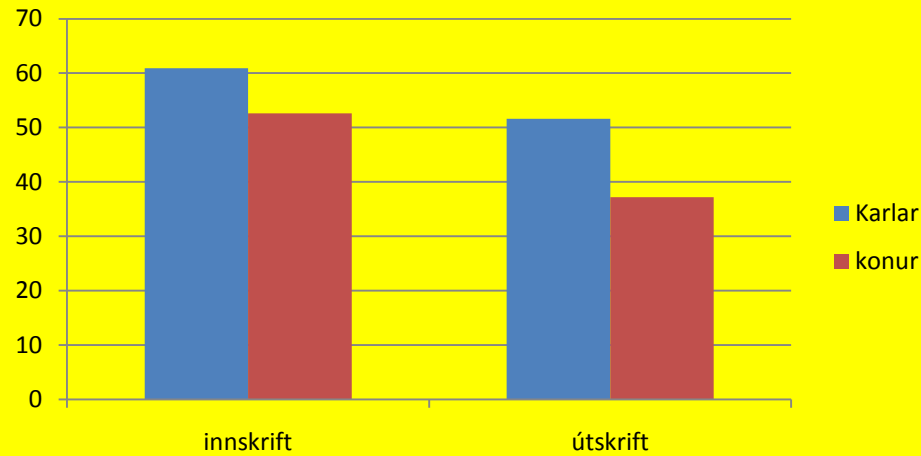
Úr rannsókn á verkjasviði Reykjalundar; 115 sjúkl., 64,3% konur*

* 91 sjúklingur í 1 árs eftirfylgd og
66 sjúklingar í 3 ára eftirfylgd

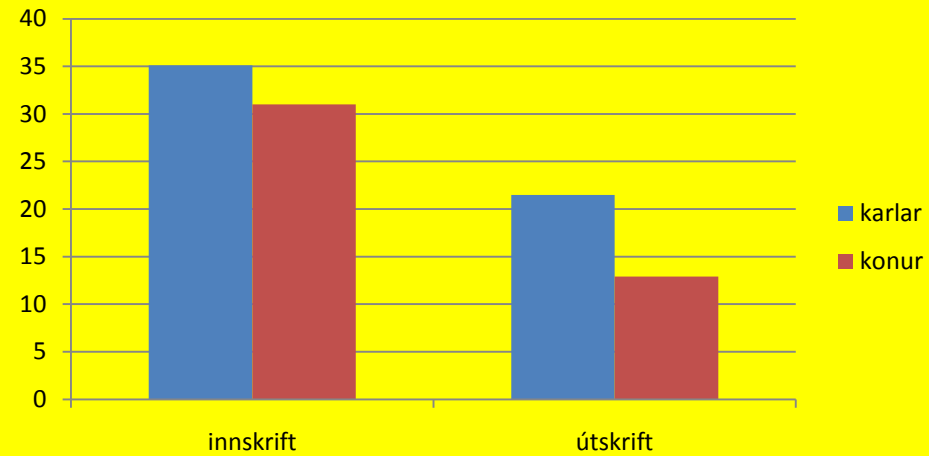

Úr rannsókn á verkjasviði Reykjalundar 30 karlar 55 konur

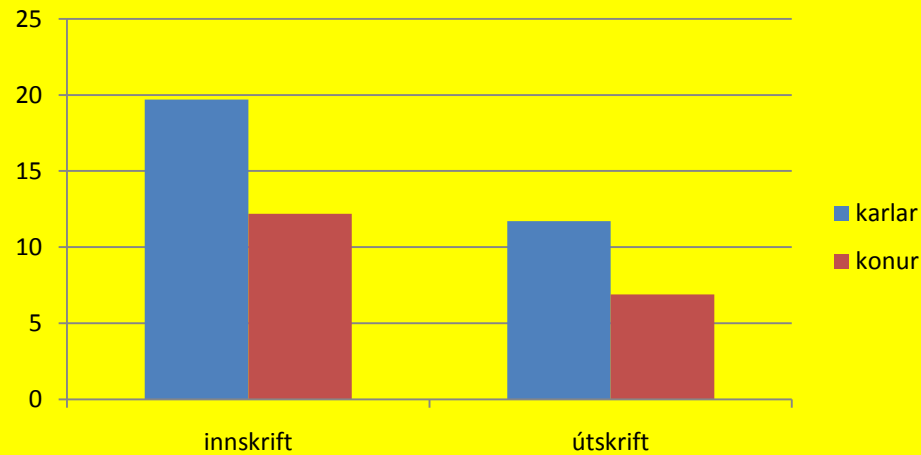
Viðhorf til vinnu (FABQ)*

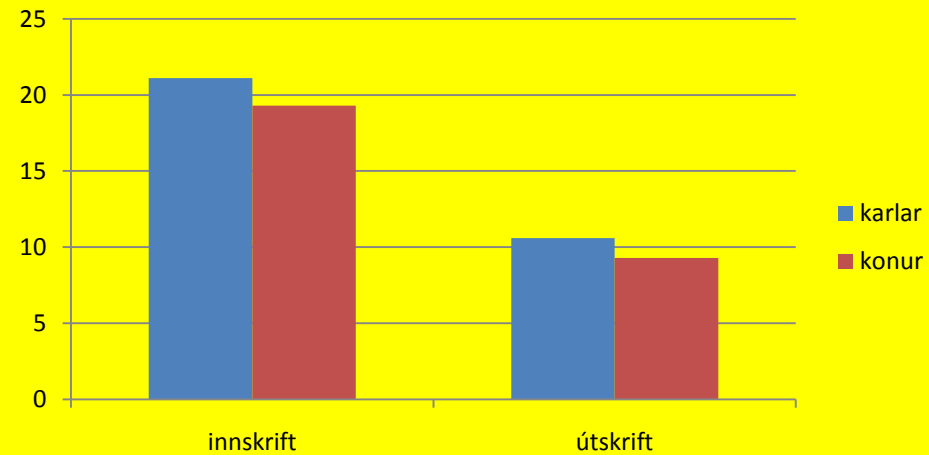
Hörmungarhyggja (PCS)

Kvíði (BAI)*

Þunglyndi (BDI)

*: Marktækur munur milli kynja

Úr rannsókn á verkjasviði Reykjalundar

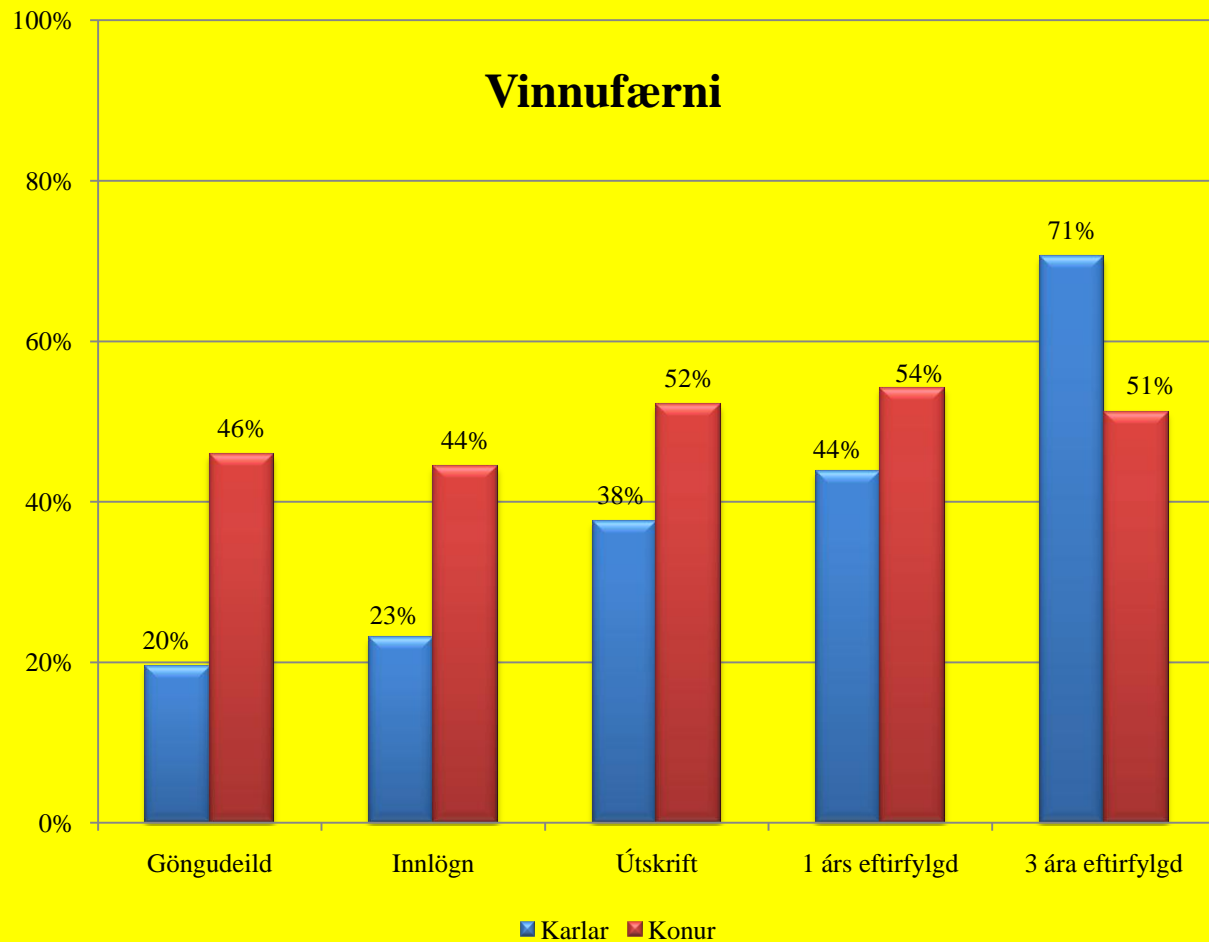
Marktækur munur var á meðferðarárangri í öllum tilvikum ($P < .001$).

Aðeins í tveim tilvikum var marktækur munur á milli kynja, varðandi viðhorf til vinnu og á kvíða ($p < .05$).

Karlar skoruðu alls staðar hærra en konur.

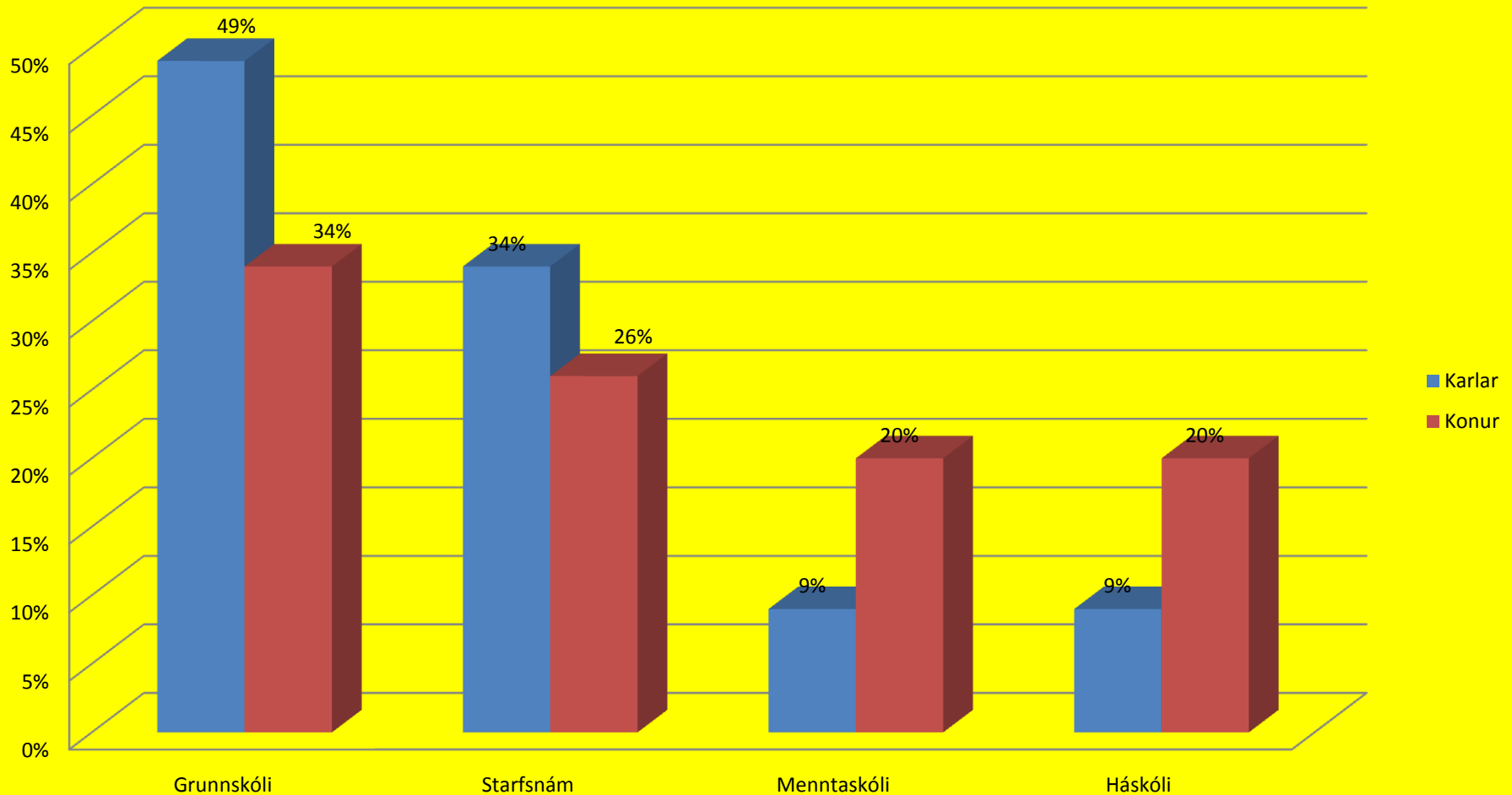

Úr rannsókn á verkjasviði Reykjalundar 2004-2011

Úr rannsókn á verkjasviði Reykjalundar

Menntun þátttakenda

Karlar skoruðu alls staðar hærra en konur ! Af hverju?

	Aðeins grunnskólanám	Háskólanám
Karlar	49%	9%
Konur	34%	20%

Marktækur munur milli kynja

Takk fyrir